

סיפורי יגאל מוסינזון

מאת י. ליכטנברג

סין, בערמוניות מסויימת, עד הביאו אותי
 נו למצב של מתיחות, בנבבו אימים על גבי
 אימים. קחים אלה מתמיהים, לא משום ש-
 הם מזוייפים לחלוטין, אלא משום שהם
 מופרזים. יש יוצרים הרואים ואוהבים את
 הקטנות וחשים בהן את הגדולות, ואילו
 מוסינזון יודע לנסח את הקטנות ולעשותן
 גסות. אין הוא נמנה עם בעלי התכונות
 הצנועות, המסתירים את מה שהם רוצים ל-
 הביע מאחורי חומות-סתרה, למען אך יש-
 ערו אותו. יש המשתמש בשיגרת הממשות
 החיצונית כדי להציג עושר נפשי, ויש
 המרגיז אינסטינקטים של גסות, כדי לשות
 בלהות למאורעות חיצוניים. מוסינזון שייך
 לסוג השני. גם משוררים גדולים אי אפשר
 להם בלא בלהות ופחדים. אבל יש משר-
 רים, שאתה מרגיש במשפט הראשון, בצ-

גנונו של יגאל. מוסינזון בסיפוריו,
 אף כי אין הוא נבדל מסגנון-הנובילה
 הקודם, בהיותו בוחר לו גם הוא כחומר
 היולי אירוע "מופלא" יחיד, הרי שונה
 הוא בזה שאינו רק מספרו ועוטפו בצבעי
 הלך-רוח בלבד. המופלא שבמאורע מותנה
 אצלו גם בתכונות יסוד של התחושה או
 של רצון, וכך הוא מגיע לעיתים קרובות
 לידי ניפוח הנושא. סיפוריו מלאים לרוב
 אירועים איומים, מבהילים. בחירת הנושאים,
 תיאורי-הסביבה והסאבולה הם חדשים, רובם
 ככולם לקווים מחיי הקבוץ, מלחים מעשים
 גועזים. ובכן, איפוא, לידת עולם חדש
 ואנשים חדשים, תוך מאבקים ולבטים, מה-
 חים כאן את הנסיונות הראשונים להשתלט
 על הפרובלימות האלה. מבחינה עניינית הרי
 אלו הן העובדות המעניינות ביותר של
 הספרות הצעירה: איזה רגש, איזה יחס
 נפשי מפולג עד לפרטי פרטיו. ברם, אין זה
 מעשה "פילגראן" של און דק, כאן פועל
 השכל: פרוזאי, פיקח, מפוכח, ספקן, בגרות
 אינטליקטואלית עד להבהיל כמעט — אנא
 ליוה עצמית קרת-רוח. האהבה ממלאת כאן
 את התפקיד העיקרי, או ביתר דיוק סיבוכי-
 אהבה על יסוד אירוטי גרידא. לכאורה הגנה,
 העפלה, הקרבה עצמית, אך כל אלה היסוד
 האירוטי הוא המלהיב, המלבה, על כל פנים
 את הסופר מוסינזון, להיות מעלה את דב-
 ריו על הכתב. לא אהבה כחוק עליון, כנס-
 יון נפשי עמוק, אלא סתם אהבים, מאסס
 מעשה, משיעמום.

יגאל מוסינזון

ליל ובנעימה: זהו אמת, כך היה הדבר
 בשלימות במוחו של האדם; מוחו של ה-
 אדם חי פעם עם המחשבות האלה, עם הד-
 מויות האלה, ולעומתם מצויים סופרים ש-
 אינם מסתפקים במידת המציאות השכיחה
 ורואים צורך להוסיף עליהם גופך של מס-
 תוריות ואימים. את דמויות-הגילוי של מו-
 סינזון אפשר לראות יותר כמשחקי-איני-
 טילקט. מידה זו מקלקלת את השורה בכ-
 מה מן הסיפורים הגדולים של מוסינזון
 כגון "סרג'נט גרין", "מתתיהו שץ" ואחרים.
 אתה מרגיש שהשקידה מרובה כאן מההש-
 ראה. השראת-בראשית נובעת ממחוזות-נפש,
 העולים לאין ערוך על כוחות התבונה, הרצון
 והרות. ואילו כאן אתה מוצא שקידה אמ-
 צעית ופאסיבית, הרצון להיות מזועזע מן
 החיים בעוז כביכול. אפילו "הדרך ליריחו",
 המספר על שלושה נכים, איש איש ומק-
 רהו, מקרה מזועזע כשלעצמו, מעורר חשד
 בלב בשל הנסיה היתירה לצד המופלא. ה-
 מפתיע, הגרוטסקי, אף כי את כל אלה הוא
 יודע לספר בהבעת-פנים צוננת ובכשרון
 סכני רב.

אכן מה שמפליא בסיפורי מוסינזון הוא
 השפה הרעננה, הנמרצה, אורח-התיאור הג-
 מיש, ללא שמץ עצבנות. המלה נתפסת קלה
 ומהירה, כמבט-העין, מתנופפת בצלילי-
 לואי, ועם זה יש בה מיסוד הפלדה, מ-
 צלצול-הנחושת. בטכניקה, הצורה, הסגנון
 ממלאים פעמים רבות את חסרון-הנושא. ב-
 אופן שמצויות נובילות המושלמות במידה
 מרובה, אף כי ההמצאה בהן מבחינת הנו-
 שא היא מינימאלית.

הנה "סירה אחת קטנה", הטראגדיה של
 דויד, שנגזר עליו לעזוב את אשתו חנה
 ואת ילדו ולהפליג בסירה קטנה בלב-ים,
 להצלת מעפילים מן הסתם ולא נשמע עליו
 דבר, מזועזעת ונוגעת עד הלב כשלעצמה,
 אך לא נתקררה דעתו של המחבר, עד שזימן
 את דוד קורץ עם חנה בחדר-הנגינה של
 הקיבוץ, שיהא עוגב עליה עגבים תפלים,
 חסרי-טעם — מתוך בטלה. אפשר הדבר
 כן ואפשר לא, אך מהו כאן הנושא? הקרבה
 עצמית או אירוטיקה חסרת-טעם? דבר זה
 חוזר ונשנה גם בסיפורים אחרים. כגון "ליל
 שרבי", "אפורים-כשק" ועוד. נמצא, שלא
 תוכן החיים, לא חומר המעשים הם נושא
 המאבקים, הנצחונות והמפללות, אלא האירו-
 טיות המלווה אותם. מאחר שהסבולה נכנעת
 לרצונו של המספר, הרי גם סיפורים המספ-
 רים על חי הזולת, לרבות עניינים כלליים,
 חברתיים, יש להם משהו פרטי והם נתונים
 כמעט תמיד בתחום צר. הם מבקשים לצור
 צורות ולעצב דמויות בחותמו של המחבר.
 מבחינה זו נבדל לטובה הסיפור "השעה
 היעודה", בו הצליח המחבר באמנות-כרק-
 טריסטיקה מצויינת, בחריפות ההסתכלות
 ובעוז החיתוך לשלב שילוב מפליא את
 בעית היחיד והחברה ולהעלות את גורל הפ-
 רט לגורל אנושי כללי באוירה מיוחדת.
 אורח התיאור הוא מעורב: נאטוראליסטי,
 אימפרסיוניסטי, פסיכולוגי, סמלי, אך העו-
 לם המיוחד, האנשים וגורלם, גם אותן הנו-
 בילות הנתונות בתחומים מסויימים, כגון
 "כבשים", "היורה", "החתולה האסורה" מת-
 קבלות יותר על הדעת. גם באלו אין כלום
 מן האידיליה, השקט, קורת הרוח, אך יש
 בהן משום שלימות הקומפוזיציה, ללא עו-
 דף של שרירות-לב.

בדרך כלל מגלים סיפורי מוסינזון מגמה
 למסתוריות, אך אין זו מסתוריות הצומחת
 באופן אורגאני מתוך הדברים, אלא לרצונו
 של המחבר. לרוב ניגש המחבר למטרה
 סחור-סחור ומסתח את העלילה בדרכי עקי-